

HET WERKWOORD IN DE ONVOLTOOID VERLEDEN TIJD

Een didactiek om het begrip ONVOLTOOID VERLEDEN TIJD aan te leren in het 4e leerjaar (Groep 6).

1. Een inleidend verhaal

- 1.1. De voetbalreporter (zie ONVOLTOOID TEGENWOORDIGE TIJD) komt 's avonds thuis. Zijn echtgenote vraagt: "Hoe **was** het vandaag?"
De reporter begint te **vertellen**: "Op een bepaald moment **kwam** er een bal recht op de doelman af, maar net voor doel **stuiterde** de bal. De doelman **kon** de bal niet houden. Een aanvaller **tikte** kort met de voet tegen de bal en die **ging** binnen "

De brandweerman komt thuis en **vertelt**: "Toen wij **aankwamen sloegen** de vlammen al uit het dak. We **rolden** de slangen uit. Toen **verscheen** er iemand op het balkon. Hij **riep** en **zwaaide** met de armen. We **schoven** snel de ladder uit en een van de brandweermannen **klom** naar boven."

Toen de journaliste thuiskwam van de uitreiking van de Oscars **vertelde** zij aan haar echtgenoot: "De Oscar voor de beste actrice **ging** naar P.W. Zij **kwam** naar voren, **ging** de trap naar het podium op, maar ze **trapte** op de zoom van haar kleding. Ze **viel** ..." Waarop haar echtgenoot zei: "Ja, ik **zag** het live op tv."

1.2. De toerist

Het koppel toeristen komt na enkele weken weer thuis en nodigt vrienden en kennissen uit voor een etentje. Daan vertellen ze:
"We **waren** in Antwerpen en **kwamen** bij het stadhuis. Ik **dacht** toch dat het het stadhuis was omdat er zo veel vlaggen **hingen**. Het **was** zeker geen tankstation. En toen **zag** ik dat beeld staan. Het **was** Brabo."

En de echtgenote vertelde verder: "Toen **kwam** er een fanfare aan. Ik **dacht** dat er iets speciaals **was** die dag. Op dat moment **zag** ik de burgemeester met zijn tricolore sjerp. Het **was** een feest om de bevrijding van Antwerpen te herdenken. "

2. Welke tijd wordt er in de vertellingen gebruikt?

Zowel de reporter als de journaliste en de toeristen spreken nu niet meer in de tegenwoordige tijd. Zij vertellen wat ze meegemaakt of gezien hebben en gebruiken nu de **VERTELTIJD**, omdat ze nu niet meer een liveverslag moeten maken.

Vele verhalen beginnen met de VERTELTIJD:

We **gingen** naar Antwerpen en ....

Er **waren** eens een koning en zijn vrouw ...

Kinderen gebruiken ook vaak de VERTELTIJD als ze aan het spelen zijn:

“Nu was jij de papa en ik was de mama, en jij was het kindje. Toen moest jij in de wieg liggen en jij huilde en toen kwam ik om je de papfles te geven. “ En onmiddellijk daarna beginnen de drie kinderen het spel te spelen dat net daarvoor in de verleden tijd werd aangekondigd.

De verleden tijd hoeft niet steeds te verwijzen naar iets dat in het verleden is gebeurd. Het is bij uitstek de tijd van het werkwoord om iets te VERTELLEN.

We noemen deze tijd de **VERTELTijd** afgekort V.T. of v.t.

3. Is de actie voorbij?

Ja, in tegenstelling tot de TEGENWOORDIGE TIJD is de actie nu wel al voorbij. De reporter, journaliste en toeristen zijn thuisgekomen en VERTELLEN over wat ze gezien en gehoord hebben. De actie gebeurde dus in het VERLEDEN. Daarom noemen we deze tijd van het werkwoord ook de **VERLEDEN TIJD**.

Maar in de vertelling is de actie nog niet afgelopen. Ze was nog bezig. Ze was toen nog niet VOLTOOID. Daarom noemen we deze tijd ook de **ONVOLTOOID VERLEDEN TIJD**.

Dat de actie in de vertelling nog bezig was wordt duidelijk als we het zo vertellen:

De brandweerlui waren aan het blussen.
De voetballers waren aan het voetballen
Ik was aan het schilderen.
Wij waren aan het luisteren.
Jij was aan het slapen!
Was hij weer aan het spelen?

4. Activiteit

De kinderen gaan nu weer naar een andere locatie (klas, tuin, speelplaats, straat, plein, park) en kijken en luisteren, maar noteren niets.

Als een kwartier later de kinderen weer in de klas komen vraagt de leerkracht:

*“Wat **waren** de kinderen (mensen, enz.) aan het doen?”*

De kinderen vertellen:

*“Ze **waren** aan het voetballen, ze **waren** aan het zingen, de juf **was** aan het vertellen ... “ enz.*

Zo komen enkele kinderen aan het woord.

Dit kunnen we ook korter zeggen:

*De kinderen **waren aan het voetballen** wordt dan: De kinderen **voetbalden**.*

*De juf **was aan het vertellen** wordt dan: De juf **vertelde**.*

5. Zelfstandig werk.

De kinderen proberen zich zo veel mogelijk te herinneren van wat ze gezien en gehoord hebben en schrijven dit nu op de volgende manier op:

De juf **was aan het vertellen**. De juf **vertelde**.

De kinderen **waren aan het spelen**. De kinderen **speelden**.

Dan schrijven ze de zinnen die ze de vorige dag – toen het over de TEGENWOORDIGE TIJD ging – over in de VERLEDEN TIJD. Ze stellen zich daarbij in de plaats van de reporter, journaliste en toeristen.

Als kinderen er een probleem mee hebben om de werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd te zetten, kunnen ze bij het begin van de zin het bijwoord gisteren gebruiken. Het wordt dan zo:
Gisteren was de juf aan het vertellen. Gisteren vertelde de juf
Gisteren waren de kinderen aan het spelen. De kinderen speelden.

Het hoeft ook niet per se 'gisteren' te zijn. Het kan ook 'vanmorgen' zijn of 'deze morgen'.
Deze morgen was de juf aan het vertellen. Vanmorgen vertelde de juf.
Vanmorgen waren de kinderen aan het spelen. Deze morgen speelden de kinderen.

De werkwoorden mogen in kleur geschreven worden of onderlijnd of krijgen een kleur eromheen.

6. Redekundige en taalkundige analyse.

Tegen het einde van de les (periodeles van 100 minuten), ongeveer een 10-tal minuten vóór het einde, komen de kinderen bij het bord en ontleden nu een tweetal zinnen samen.

Er staat bijvoorbeeld deze zin:

De maan scheen door de bomen.

We maken er een vraag van: Scheen de maan door de bomen?

Scheen is de persoonsvorm (PV)

In welke tijd staat dit werkwoord?

In de onvoltooid verleden tijd.

Als het onderwerp al eerder aan bod kwam in de lessen Nederlands, dan kun je verder vragen:

Wie (wat) scheen door de bomen?

De maan = onderwerp.

Is dit enkelvoud of meervoud?

Enkelvoud.

Welke persoon? 1e, 2e of 3e persoon?

3e persoon (maan kun je vervangen door ZIJ).

Op het bord staat dan dit:

De maan scheen door de bomen.

O   PV

De	lidwoord
maan	zelfstandig naamwoord
scheen	werkwoord onvoltooid verleden tijd 3e persoon enkelvoud
door	voorzetsel
de	lidwoord
bomen	zelfstandig naamwoord

Als er in het vierde leerjaar al veel herhaling geweest is over de woordsoorten, dan kun je nu ook afkortingen gebruiken.

De	lidw.
maan	zn.
scheen	ww. o.v.t. 3e pers. enkv. (of ww. o.v.t. 3e enkv.)
door	voorz.
de	lid.
bomen	zn.

Met deze werkwijze worden er vier zaken bereikt:

1. De onvoltooid verleden tijd.
2. herhaling van de onvoltooid tegenwoordige tijd.
3. Herhaling van de persoonsvorm en het onderwerp.
4. Herhaling van de woordsoorten.

In de loop van de volgende dagen komen er in de herhalingsopgaven, zowel mondeling als schriftelijk, regelmatig zinnen waarin het werkwoord in de o.v.t. staat, maar komen er ook nog opgaven waarin het werkwoord in de o.t.t. staat.